

“ ÇAĞDAŞ SANAT ESERLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET SORGULAMALARI ”

Öğr. Gör. Ebru DEDE*

ÖZET

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet sorgulamaları için elverişli bir ortam sağlayan çağdaş sanatın interdisipliner olanaklarıyla üretilen eserler ve performanslar Freud, Lacan, Derrida, Foucault, Deleuze ve Butler gibi kuramcılarının metinleriyle bağlantı kurularak yorumlanmıştır. Cinsel Kimliğin Süreç İçinde Dönüşümü bölümünde, Teiji Furuhashi ile Ahmet Elhan'ın bedenin kendi içindeki ve bedenler arasındaki ilişki sürecini anlatan eserleri yorumlanmıştır. Cinsel Kimlik Göstergelerinin Yapıbozumu bölümünde Diane Arbus, Gülsün Karamustafa, Yasumasa Morimura'nın eserleri ve Hunter Reynolds ve Kutluğ Ataman'ın performansları yorumlanmıştır. Gey Sanatında Estetik ve Sevgi bölümünde ise, David Hockney, Robert Mapplethorpe, Gran Fury ve Alex Donis'in eserlerindeki gey çiftler arasındaki uyum ve sevginin önemine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, cinsel kimlik, gey, iktidar, özne, çağdaş sanat, performans sanatı*

*Kadir Has Üniversitesi, Kadir Has Meslek Yüksekokulu, Grafik Bölümü, İstanbul / TÜRKİYE
ebru.dede@khas.edu.tr

“ GENDER QUESTIONING ON THE WORKS OF CONTEMPORARY ART ”

Lect. Ebru DEDE*

ABSTRACT

In this study, the works of art and performances that were produced with the possibilities of interdisciplinary practices of contemporary art which provides a favorable environment for gender questioning, were interpreted in connection with the texts of theorists like Freud, Lacan, Derrida, Foucault, Deleuze and Butler. In the section of the Transformation of Sexual Identity in the Process, the works about body in process itself and the relationship between bodies of Teiji Furuhashi and Ahmet Elhan were interpreted. In the section of the Deconstruction of Sexual Identity Signs the works of art of Diane Arbus, Gülsün Karamustafa, Yasumasa Morimura and the performances of Hunter Reynolds and Kutluğ Ataman were interpreted. In the section of Aesthetic and Love on the works of Gay Art, the importance of harmony and love between gay couple was mentioned in the works of art of David Hockney, Robert Mapplethorpe, Gran Fury and Alex Donis.

Keywords: Gender, sexual identity, gay, power, subject, contemporary art, performing arts,

* Kadir Has University, Kadir Has Vocational School, Department of Graphic, İstanbul / TURKEY
ebru.dede@khas.edu.tr

GİRİŞ

Bilimsel gelişmelere ve toplumsal yaşamda çağdaşlaşmaya rağmen, cinsel kimlik meselesinde halen geleneksel inanışlar yaygın durumdadır. İnsanlar arasında yapılan hiyerarşikleştirme ve ötekileştirme yoluyla benimsetilen geleneksel inanışların yapıbozuma uğratılması için tıbbi ve psikiyatrik çözümler yetersiz kalabilmekte, günlük yaşantıya dâhil olabilecek daha fazla alanda çalışma yapmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Çağdaş sanatın klasik yöntemlerinin yanı sıra, video ya da fotoğraf gibi pek çok teknik olanakları aracılığıyla kaydedilebilen performans sanatı, izleyicinin görsel algısını geliştirebileceği gibi zihinsel sürecini de etkileyerek düşünce kalıplarını değiştirebilir.

Sanat alanında yüzyıllar boyunca cinsellik bir tema olarak ele alınmıştır. Cinselliğin bilim dalı olarak varlığı ise ilk kez, 1886 yılından itibaren Almanya'da ve İngiltere'de tıp ve psikiyatri alanlarında başlamıştır. Bu alanlar kapsamında amaçlanan, vaka incelemeleri sonucu elde edilen verilerle normal ya da anormal şeklinde bilimsel sonuçlar almak olmuştur. (Corbin, 2013: 81).

Tıbbi açıdan özetle, 20.yüzyılın teknolojik gelişmeleri sayesinde görülebilen kromozom, gen ve DNA gibi özellikler ile cinsiyetin dişil ve eril dışında çeşitli türlerinin olduğu tespit edilmiştir. Buna rağmen günümüzde eril ve dişil özelliklerin tek bir bedende birleşmiş olması, bir hastalık olarak tanımlanmaktadır. Holmes, bunun nedenini cinsiyetin üreme organı olarak düşünülmesine bağlamaktadır (Şeker, 2011). Tıp alanında, toplumun beklentisi olan heteroseksüel ilişki neticesi doğum yapma ve böylece yaşamı devam ettirme durumunun dışında kalanların nasıl tedavi edileceği üzerinde durulmakta, dolayısıyla bu tedaviye ihtiyaç duyan insanlar "hasta" olarak isimlendirilmektedir.

Psikanalizde ise, bu alanın temelini oluşturan Freud'un kuramlarına bakıldığında, eşcinselliğin bir hastalık olmadığı tespit edilmektedir. Freud'a göre insan biseksüel olarak doğmakta ve gerçek cinsel kimliğini kişisel gelişim evreleri içinde kazanmaktadır. Bununla birlikte onun yazılarında eşcinsellik, erkek çocuk için anneye saplanıp kalma ve kız çocuk için penis hasedini aşamama gibi birtakım sorunlara bağlanarak 'gelişim sürecini aşamamış' olarak değerlendirilmiştir (Candansayar, 2011). Eşcinselliği çeşitli yönlerden araştıran Freud, erkeğin eşcinselliğini 'erkek içinde kadın beyni' olarak yorumlamış ve kadın beyninin ne olduğunun henüz bilinmediğini belirtmiştir (Freud, 2009: 10). Elindeki verilerle eşcinsellik durumunu belirli bir noktaya kadar açıklayan Freud'dan sonra, yeterince iyi bir gelişme kaydedilememiştir.

Örneğin Amerikalı psikolog George Weinberg'in 1972'de *Society and the Healthy Homosexual* adlı kitabında yayınlarak ortaya koyduğu "homofobi" kavramı, insanlara cinsel eğilimleri nedeniyle önyargılı yaklaşımı tanımlamaktadır. Bu önyargının temelinde yatan kültürel ve sosyal geleneklerin öncelikle ele alınması gerekmektedir. Bu konu, ırkçılık gibi bireysel olmayan politik bir süreç olarak düşünülmelidir (Göregenli, 2011).

"Homofobi" gibi eşcinselliği ötekileyen kavramların üretildiği 20.yüzyılda, bazı olumlu gelişmeler de gerçekleşmiştir. Önemli bir gelişme, Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 1974'te eşcin-

selliğin bir hastalık kategorisi olarak değerlendirilmemesini sağlaması olmuştur. Ancak 90'lı yıllarda gelişen Yeni-muhafazakâr sistemle, eşcinselliğin ruhsal bir hastalık olarak kabul edilmesi yönünde baskı yaratılmıştır. Daha sonra yine olumlu bir gelişme olarak, cinsel kimliğin bireyselliğini vurgulayarak buna saygı duyulmasından yola çıkan Ulusal Eşcinsellik Araştırma ve Tedavi Birliği (NARTH, National Association of Research & Theraphy of Homosexuality) 1992'de ABD'de kurulmuştur ve tüm dünyada yaygınlaşma çabasıdadır (Candansayar, 2011).

Eşcinsellik konusunda tıpta ve psikanalizde yaşanan gelişmelere karşın toplum olarak geleneklere bağlılık sürmektedir. Foucault'un belirttiği gibi, beklenenin aksine erkeğin edilgenliğinin ve kadının iktidar oluşunun, hemcinsler arasındaki ilişkilerin topluma herhangi bir zararı olmadığı kabul edilmekle birlikte, halen bu durumda bir gariplik olduğuna inanılmaktadır (Foucault, 2011).

Bu garipten en önemli nedenlerinden birisi 1980'li yıllarda ortaya çıkan AIDS hastalığının geylere özgü olduğu görüşünün yaygınlaşmış olmasıdır. Bu baskı karşısında sanatçılar tarafından oluşturulan ACT-UP (AIDS Coalition to Unleash Power: Gücün Açığa Çıkması İçin AIDS Koalisyonu) ve General Idea çeşitli etkinlikler düzenleyerek direniş başlatmışlardır (Yıldız, 2011).

Bugün halen cinsel kimlikler konusunda ayrımcılığa karşı özellikle felsefe alanında tartışmalar sürmektedir. Toplumsal cinsiyet konusunda felsefe alanındaki en önemli direnişçilerden birisi olan Judith Butler, eril ve dişil ayrımının yanında ara formların görmezden gelinmemesi, alternatiflerin çoğaltılması ve bunların normalleştirilmesi gerektiğini anlatmaktadır (Butler, 2009).

Cinsel kimlik meselesi, çağdaş sanat içinde önemli bir yer tutmaktadır. Psikanaliz ve felsefe alanlarındaki gelişmelerle dile getirilen cinsel kimlik konusu, çağdaş sanatın interdisipliner yapısı ve yeni teknolojik olanaklarıyla görsel bir dile kavuşur. Görsel açıdan tek bir eserde pek çok teori yorumlanabilir ve izleyicinin görsel hafızasında süreklilik kazanarak toplumun yargılarını değiştirici rol oynayabilir. Bu çalışmada, çağdaş sanatçıların cinsel kimlikte iktidarı sorgulayan eserleri üç kategoride incelenmiştir: Cinsel Kimliğin Sürec İçinde Dönüşümü bölümünde, Teiji Furuhashi ile Ahmet Elhan'ın bedenini kendi içindeki ve bedenler arasındaki ilişki sürecini anlatan eserleri, Lacan'ın kimliğin bir süreç olduğu düşüncesiyle ve Deleuze'ün sabit olmayan, çoğul ve parçalı kimlik kuramlarıyla ele alınarak yorumlanmıştır. Cinsel Kimlik Göstergelerinin Yapıbozumu bölümünde Diane Arbus, Gülsün Karamustafa, Yasumasa Morimura'nın eserleri ve Hunter Reynolds ve Kutluğ Ataman'ın performansları yorumlanmıştır. Yapılan yorumlarda Derrida'nın yapıbozum stratejisi üzerinden yola çıkılmış, Lacan'ın parçalı özne kuramı temel alınmış, Foucault'un kendilik kaygısı açıklamaları ve Butler'ın öznenin belirlenişindeki kategorileri sorgulama yöntemi kullanılmıştır. Gey Sanatında Estetik ve Sevgi bölümünde ise, David Hockney, Robert Mapplethorpe, Gran Fury ve Alex Donis'in eserlerinin izleyiciye göstereceği sıradan gey yaşamı, çiftler arasındaki uyum ve sevgi ele alınmış, toplumun ön yargılarını kırma da sevginin ve estetik görünümünün önemine değinilmiştir.

Cinsel Kimliğin Süreç İçinde Dönüşümü

Her insanın içinde eril ve dişil özellikler farklı miktarlarda bulunur. Bedenler içindeki eril ve dişil özellikler, Lacan'a ve Deleuze'a göre süreç içinde dönüşüme uğramaktadır. Bu dönüşüm bedenden dışarıya imgeler ve duygusal davranışlar olarak yansımaktadır. Bu yansımalar çoğunlukla toplumsal cinsiyet kategorileri olarak kadın ve erkek şeklinde iki kategoriye ayrılan heteroseksüel baskıyla mücadele halindedir.

Cinsel kimlik heteroseksüel kültürel sisteme göre basit bir şekilde eril ve dişil olarak ayrılırken, Lacan'ın bilinçdışı kuramında imgesel olarak bölünmeye uğrar. Toplumsal yasanın baskılanması sonucu içsel olarak yaşanan bölünme, kültürel alanda bireyden önce tanımlanan kimliğin bir kandırmaca olduğunu gösterir. Toplumsal sistem içinde kurgulanmış yasak, Lacan'ın ifadeyle bölünme yaratıyorsa, ruhsal alanda bu bölünmeye direnen içsel biseksüellik söz konusudur (Butler, 2012: 81-118). Lacan'a göre kimlik, ruhsal gelişim süreci içinde tamamlanmamış geçişken bir özelliktir (Jagose, 1996: 79-84). Cinsel kimlik, bilinçdışında bir seçme sürecidir. Öznenin oluşum sürecinde simgesel düzende ya da başka bir deyişle bilinç boşluklarında 'ben' ile 'kendim' arasında yabancılaşma ve bölünme oluşur Lacan, cinsel kimliğin bütünsel olarak kavranmaya çalışılmasının yanlış bir yol olduğunu, bunun yerine mevcut bütünsel kimlik kavramlarını eleştirmeyi önerir. (Wright, 2002: 20-63).

Lacan'ın bölünmeye uğrayan kimlik kuramı, Jacques Derrida'nın yapıbozum stratejisinde 'ayırım' ve 'farklılık' açısından izlenir. Derrida'ya göre, ruhsal ve bedensel özellikler arasında net bir ayırım yapılamaz. Bu özellikler arasında kimliğin oluşum süreci karmaşıktır ve bu süreç içinde oluşan farklılıklar her zaman değişkendir (Sarup, 1998: 43).

Deleuze'un imgeler ve duygular bağlamındaki geçişkenlik kuramı da, Lacan ile Derrida'nın yaklaşımına benzer şekilde toplumsal cinsiyet meselesini yeniden düşünmeye olanak sağlamaktadır. Deleuze'un kuramına göre beden, toplumdan etkilenen ve toplumu etkileyen, sabit olmayan, sürekli değişen bir varlıktır. Kimi zaman bazı özelliklerini kendi içinde eritebilir ya da yüceltebilir (Işık, 1998: 117). Deleuze felsefesini benimseyen Braidotti'ye göre bedenden beklenenler değil, bireyin olmak istediği esas olmalıdır. Laurie Anderson da ruh hallerinin bedenden daha önemli olduğunu belirtmiştir (Chanter, 2009). Ruh hallerindeki duygusallık, edilgenlik gibi dişil özellikler, eril bedenden beklenen iktidar oluşu karşılayamamaktadır.

Cinsel kimliğin bir süreç içinde dönüşebildiğini anlatan bu teoriler, Teiji Furuhashi ve Ahmet Elhan'ın eserlerinde görselliğe kavuşur. Teiji Furuhashi'nin bilgisayar kontrolündeki enstalasyon ve performans çalışması, dans ve tiyatro pratiğiyle gerçekleştirilmiştir. Sanatçının 'Aşıklar' isimli bu çalışmasında, beş adam ve kadın duvardan duvara dans ederek geçerken boşlukta kaybolmakta ve yeniden ortaya çıkmaktadır. Yazı ve ses eşliğindeki çalışmada 'aşk her yerde', 'benimle cinsel ilişkiye girme, dostum, hayal gücünü kullan' mesajları verilmektedir (Rush, 2005: 164).

Furuhashi'nin çalışmasında, mekâna yerleştirilen hareketli görüntüler ve sesler izleyiciyi konunun içinde dâhil etmektedir. Koşan ya da sırtını dönen gerçek boyuttaki bedenler ile doğrudan ilişki kurabilen izleyici artık izleyici olmaktan çıkmakta, mesajların doğrudan muhatabı olmaktadır.

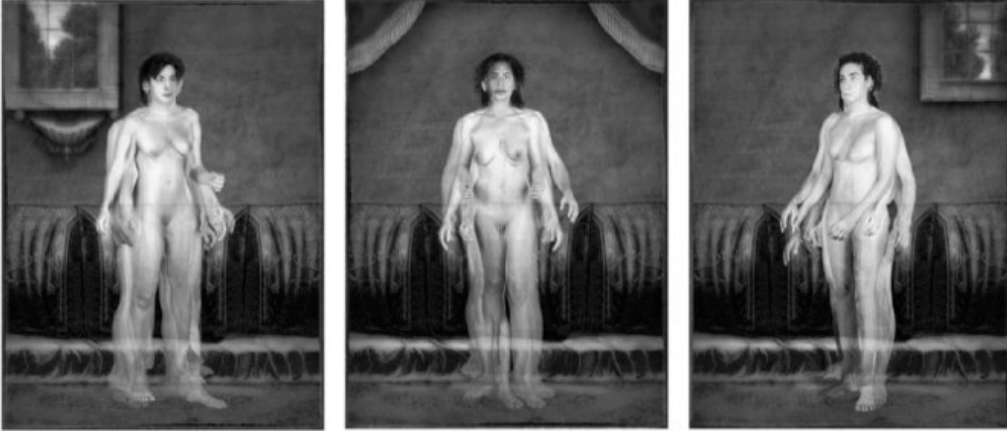

Görsel 1: Teiji Furuhashi, *Âşıklar*, 1994-95.

Verdiği mesajlarla Furuhashi, genel anlamıyla toplumsal cinsiyet baskılarına ve zorunlu heteroseksüelliğe karşı çıkmaktadır. Sanatçı, mekânda kurguladığı düzenle farklı geçişlere olanak sağlayan alternatif cinsel ilişkiler önermektedir. Bununla birlikte, farklı birliklikleri izleyicilerin zihninde canlandırmasını sağlamak amacıyla 'hayal gücünü kullan' söylemini kullanmaktadır.

Farklı cinsel kimliklere sahip bedenleri üst üste bindirerek iç içe geçiren Ahmet Elhan (Antmen, 2014: 70-71), sürecin bireyin kendi içindeki dönüşümünü ele almıştır. Dönüşüm arzusu bireyin ruhundan gelmekte, bedenine yansımaktadır. Geçişken ve soyut özelliklere sahip olan ruh, beden somut kalıplarını da yapboz edebilecek kadar büyük bir güce sahiptir. Ruhun bu büyük gücü, arzuların toplum tarafından fazlasıyla bastırılmasından kaynaklanmaktadır. Aile ve sosyal çevre tarafından baskı altında tutulan ruh, ne kadar çok içe dönerse o kadar büyük bir güçle ve dönüşüm arzusuyla dış dünyaya geri dönecektir.

Süreç içinde önce ruhsal yaralar iyileşecek, sonra bedende bir dönüşüm gerçekleşecektir. Toplumun bu dönüşümü anlaması ve kabul etmesi için ise uzun zamana ihtiyaç vardır.

Görsel 2: Ahmet Elhan, AE_27, "Mürekkep II", 2013. 36x27 cm (tek tek)

'Mürekkep II'de çözümlenebilen bir mekân kullanılmasına karşın, karanlığın içine hapsolmuş 'Gergedanlaşma' isimli çalışmasında Ahmet Elhan, dönüşümün birey açısından yarattığı güçlüğü ve verdiği acıyı hissettirmektedir. 'Gergedanlaşma'da beden yaşamsal özelliklerini yitirecek kadar çok parçalara ayrılmış durumdadır. Parçalanmış eril bedenin üzerinde dönüp durduğu yuvarlak yüzeyin dişiliği sembolize ettiği düşünülebilir. İktidarı simgeleyen kırmızı direğin ise bu yüzeyin dışında bırakıldığı şeklinde yorumlanabilir.

Görsel 3: Ahmet Elhan, Gergedanlaşma, 2014

Ahmet Elhan'ın eserleri, bedendeki süreci ve dönüşümü gözümüzde canlandırmamıza yardımcı olur. Bedendeki dönüşümler, özellikle cinsel organlarla ilgili olduğunda, özel hayatın gizliliği kapsamında kalarak, toplumsal sistemin içinde yer bulamaz. Dolayısıyla sanat eserleri ve felsefi metinler olmadıkça insanlar yaşadıkları bu süreçleri ifade edecek bir ortamı ancak psikiyatri ya da tıbbi kliniklerde bulabilir ki bunlarda da gizlilik esas alınacak, toplumun bakış açısını değiştirecek başka bir mecra kalmayacaktır. Video sanatı ve animasyon gibi çağdaş sanatın yeni teknik kurgu olanaklarıyla, bedendeki süreci anlatmak daha kolay olabilmektedir. Bedende ve ruh dünyasında yaşanan dönüşümler karmaşık bir süreç içinde gerçekleşir ve birey, yaşadığı bu dönüşümü insanlara en iyi görsel bir mecra aracılığıyla anlatabilir. Görsel kurgular, izleyicinin belleğinde birikerek, sadece izlediği anda değil, zaman içinde karşılaşacağı farklı durumlarla yeniden yorum bulacak ve düşünce kalıplarını değiştirebilecektir.

Cinsel Kimlik Göstergelerinin Yapıbozumu

Cinsel kimlik, toplumsal açıdan birtakım göstergelerle anlaşılır. Bu göstergelerle, heteroseksüel toplumsal sistem içinde, cinsel kimlik eril ya da dişil olarak ikiye ayrıştırılır. Sistemin bireyden önce belirlediği bu göstergeler ve ayrıştırılmalar, bireyin süreç içinde dönüşebilen cinsel kimliğiyle uyumlayabilir. Toplumun bakış açısıyla uyumlayan bir cinsel kimlik durumu içindeki birey, kendisini baskı altında hissedebilir. Yaşanan baskı nedeniyle bireyin içinde hissettiği cinsel kimliği sağlıklı yollardan aktaramaması, onun zaten yadırganan varlığını bir tepki olarak daha da abartarak vurgulamasına yol açabilir.

İnsanların kimliklerini sağlıklı ve doğal yollardan ifade edebilmeleri için, kimliğin oluşumundan önce sistemin belirlediği göstergelerin yapıbozuma uğratılması gerekmektedir.

Toplumsal cinsiyette eril ve dişil olarak belirlenen karşıtlıkları, postmodern çağımızda yapıbozuma uğratmak ve böylece hiyerarşileri, ötekileştirmeleri ortadan kaldırmak mümkün olabilir (Esayan, 2002).

Sistemin belirlediği kurguya karşı çıkan Judith Butler, bunu performatif beden kuramıyla açıklar. Butler'a göre, özne olarak varlığını sürdürmek, bireyin varlığından önce heteroseksüel olarak kurgulanmış toplumsal cinsiyet taklidi yapmayı gerektirir. Bu taklitte birey kendisiyle özdeşleşmekten öte, performatif bir temsil sergiler. Bu performatif temsiller bireylerin kendi iç dünyalarından farklı olarak birbirlerinin kopyası olan zorunlu ifadelerdir (Butler, 2007: 31-32). İktidarın düzeni, toplumsal cinsiyeti tutarlı kimliklerle oluşturmayı amaçlar. İktidarın oluşturduğu bu toplumsal cinsiyet sisteminde cinsel kimlik, bireyin cinsiyetinden kaynaklanmayan dışavurumsal bir özelliktedir. Dolayısıyla içsel farklılıklar, bu siyasal kurgusal sistem içinde varolamayacaktır. Toplumun kültürel yapısını şekillendiren bu kurgudan farklı olan cinsel kimlikler günlük yaşam pratiklerinde anlaşılamayacak ve kusurlu ya da varlığı imkânsız gibi görünecektir. Sistemin oluşturduğu bu sınırların hatalı bir kurgu olduğunun gösterilmesi ve bu kurguyu yapıbozuma uğratacak olanaklar açılması gerekmektedir (Butler, 2012: 66-67).

Bu yapıbozum stratejisine Foucault, cinselliğin yeniden tarihini yazarak katkıda bulunur. Foucault'ya göre sistemin bireyin öznel kimlik kazanımından önce kurguladığı toplumsal cinsiyet düzenine uymayana karşı koyduğu yasaklar, doğal yaşamın yasasına ters düştüğünden aşılabilir ve iktidarın sınırlarının dışında yeni cinsel kimlikler üremesine de yol açabilir (Butler, 2012: 83). Foucault, Cinselliğin Tarihi serisindeki ikinci ve üçüncü kitapları “Hazların Kullanımı” ve “Kendilik Kaygısı” üzerine F.Ewald ile yaptığı söyleşide, amacının iktidarın kurguladığı toplumsal cinsiyet tarihini yazmak değil, cinselliğin kendi doğasından gelen arzu ve zevk ekseninde, düşünsel ve algısal açıdan iktidarın sınırladığı ahlaki değerlere yeni bir yön kazandıracak türden cinsellik tarihi yazmak olduğunu belirtmiştir. Foucault, bireyin cinsel kimliğini kendisinin oluşturarak öznelleşmesi gerektiğini ve bunu iktidarın kurgusal sistemindeki zorlamayla değil, bilgiyle ve kendilik kaygısıyla yapılabileceğini anlatır. Toplumsal zorlamalar doğanın gerçekliğiyle uyumlu kurgulanmadıkça, birey kendi hakikati ile kurgulanmış ahlak değerleri arasında bir çile yaşayacaktır (Urhan, 2007).

Yapıbozumu kuramının önde gelen isimlerinden Jacques Derrida'nın postmodern kimlik ve özne kuramında bugün artık sabit bir özellikten bahsedilemeyeceği açıklanır. Aydınlanma düşüncesinde tanımlanan özneye dayandırdığı kuramında Derrida'ya göre sosyolojik özne, doğumdan sonra bireyin toplumsal yapı içinde kendisiyle çevresindeki imgeler arasında bağ kurmasıyla ve bunları kendisinden ayırt etmesiyle şekillenmektedir. Dolayısıyla farklılıkların zamanla açığa çıkması ve farklılaşmaya devam etmesi kaçınılmazdır (Işık, 1998: 90-92).

Bireyin cinsel kimliğinin süreci bedenine yansımakta ve bedenler arası ilişkiyle farklılaşmaktadır. Sahip olduğu bedenden farklı bir cinsel kimlik arzulayan birey için bedeni sorun olmaktadır. B.S.Turner beden sorununu beden içi ve beden dışı olarak ikiye ayırmıştır. Beden dışının bir sınırlılık getirmediğini ancak bir temsiliyet içerdiğini belirtmiştir. Beden, sosyolojik açıdan standartlaşmaya, kontrole ve birtakım düzenlemelere tabi tutularak siyasallaştırılmaktadır (Işık, 1998: 142-146). Siyasal sistem içinde bireyler cinsel kimlikleriyle ilgili, nüfus cüzdanındaki cinsiyet göstergesi gibi çeşitli düzenlemelere tabi tutularak kontrol altına alınmaktadırlar.

Bu kontrol ve düzenlemeler çerçevesinde birey, eşcinsel olduğunu bildiği halde, dış dünyada kadın/erkek ayırımına net olarak uyan bir performans sergileyebilmektedir (Holmes, 2011). Ya da birey, iki farklı görünüm arasında bocalamakta ve herhangi birine tam olarak uyum sağlayamamaktadır. Eşcinsel bireyler, ruhsal arzularıyla bedenleri arasında çelişki yaşayabilmektedir. Bu çelişkiler sanat eserlerinde çeşitli imgelerle ironikleştirilmekte ve toplumsal heteroseksüel sistemin cinsel kimlik göstergeleri sorgulanarak yapıbozuma uğratılmaktadır.

Fotoğraf sanatçısı Diane Arbus, genellikle Amerika'da sosyal yaşamın dışında bırakılan fahişeleri, travestileri, zihinsel engellileri konu almış ve ötekileştirilmiş kimliklerin günlük yaşam sahnelerini fotoğraflarıyla belgelemiştir. Arbus, belgesel portre niteliğindeki fotoğraf çekimlerinde doğal bir yaklaşım sergilemiş ve ahlaki önyargıda bulunmadan yaklaştığı bireyleri tüm doğallıklarıyla görüntülemiştir. Toplumun tuhaf, anormal bulunduğu insanlara empatiyle yaklaşarak çektiği fotoğraf karelerinde adeta onlarla özdeşleşmiştir (Lucie-Smith, 2004: 292).

Görsel 4: Diane Arbus, Bigudili Genç Adam, 1966, Jelatin Gümüş Baskı

Diane Arbus'un fotoğrafladığı bu genç adam, bigudileri, alınmış kaşları ve boyalı tırnaklarıyla objektife dişil bir ifadeyle bakarken diğer taraftan halen eril görünümünü de korumaktadır. Toplumun bedeninden bekledikleriyle bedeninin sunmak istedikleri arasında sıkışıp kalmıştır. Bu çaresizliği ile kendisini ifade etme isteği arasında bir çelişki yaşamaktadır. Toplum içinde benimsenen göstergelerden farklı olarak kendisine yeni bir cinsel kimlik göstergesi sağlayacak görünüme bürünmeye çalışan bigudili genç adamın gözleri, yaşadığı toplumsal baskıyı unutmaya çalışırcasına bizim göremeyeceğimiz kadar uzakta boş bir noktaya odaklanmış ya da odak noktasını boş vermiş olabilir. Ruhu, toplumsal sistemin dışladığı boşluk içinde yüzer gibidir.

Gülsün Karamustafa'nın bir erkek vitrin mankeninin üzerine kadın geceliğinin giydirildiği, tırnaklarının boyandığı enstalasyonu 'Çifte Hakikat', cinsel kimliğin göstergelerini bulanıklaştırmaktadır (Antmen, 2014: 104). Vitrin mankeninin duruşu ve giydirilişi, oyuncak bebek görünümünü hatırlatmaktadır. Toplum tarafından oyuncaklaştırılan bedenin cinsel kimliğine dair ipuçları karmaşıklaştırılarak izleyiciyi yeni bir bulmacaya davet etmektedir. Zihinde bir labirente dönüşen bu bulmacanın çıkış yolunu bulmak, izleyici için hiç kolay olmayacaktır.

Görsel 5: Gülsün Karamustafa, Çifte Hakikat, 1987

Bedenin dışındaki kübik formların, hem bedenin kendi sınırlarını çizdiğini hem de izleyicinin beden üzerindeki müdahalesini sınırladığını düşünebiliriz. Bu açıdan bakıldığında, iç taraftaki yeşil kübik form oyuncak bedenin geçebildiği alanı oluşturmakta, kırmızı kübik form ise hem bedenin dışarıya çıkmasını engellemekte hem de izleyiciyi içeriye almamaktadır. Bu çetrefilli cinsel kimlik bulmacasında bulanıklaşan zihinler, düşüncelerini içeriye hapsetmek zorundadır. İzleyici, rahatsızlığını dile getirirse de onu duyabilecek gerçek bir bedenle değil, kurmaca oyuncak bir bedenle karşı karşıyadır. Bedeni oyuncaklaştıran ve çelişkilere sürükleyen ise toplumun önyargılarıdır.

Manet'nin Olympia'sını yeniden gerçekleştiren Yasumasa Morimura, Japon motiflerinden oluşan bir örtü üzerinde (Heartney, 2008: 260) erkek bedenini dişil bir gösterge olarak sunmuştur. Topuklu terlik, saç, makyaj ve diğer aksesuarları kuşanmış erkek beden, edilgen duruşu ve davetkâr bakışlarıyla dişileşmiş olarak izleyiciye bakmaktadır. Morimura bu çalışmasında hem kültürel hem de toplumsal cinsiyet bağlamında bilinen kodları tersyüz etmektedir.

Görsel 6: Yasumasa Morimura, *Futago*, 1988.

Dişi rolüne girmiş olan eril beden, izleyiciyle birlikte resimdeki zenci kadın hizmetçiyi de şaşırtmaktadır. Hizmetçi tüm şaşkınlığına rağmen, dişil erkek bedene hizmet etmekte ve bu bedenin dişiliğini tasdikleyen çiçek buketini taşımaktadır. Kıllarına ve kaslı yapısına rağmen uzanmış çıplak beden, bilinen Venüs pozuyla dişil olduğunu kabul ettirmiş, Manet'nin Olympia'sında olduğu gibi davetkâr bir dişi pozuna bürünmüştür. Bir eliyle cinsel uzvunu davetkâr bir tavırla gizlerken diğer eliyle geleneksel Japon desenli örtüyü tutmakta, örtmek ile göstermek arasında dişil bir duyguyu yansıtmaktadır. Manet'in klasik Venüs yorumunu yerle bir eden 1860'lı yıllara ait Olympia'sını, 1988 tarihinde eşcinsellik açısından yeniden yorumlayan Morimura'nın, dişil duygu yorumu, günümüz kadın davranışlarını tam olarak yansıtmamaktadır. Eşcinsel duygusunun da kadın duygusuyla aynı olduğunu söyleyemeyeceğimiz gibi, Morimura'nın eserinin izleyicisi olarak, klasik Venüs pozu ile bu iki farklı duyguyu eşleştirmekte de zorlanabiliriz. Dolayısıyla Morimura bu eseriyle oldukça çetrefilli ve riskli bir durum yaratmıştır. Yüzyıllarca bilinen yerleşik Venüs algısını yapıbozuma uğratan Manet'nin eserini aradan yüz yıl geçtikten sonra eşcinsellik algısı katarak yeniden yorumlamış olması, izleyiciyi Rönesans dönemine kadar geri götürmekte, bilinçaltındaki bedene ilişkin tüm imgelerini ve göstergelerini yerinden oynatmaktadır.

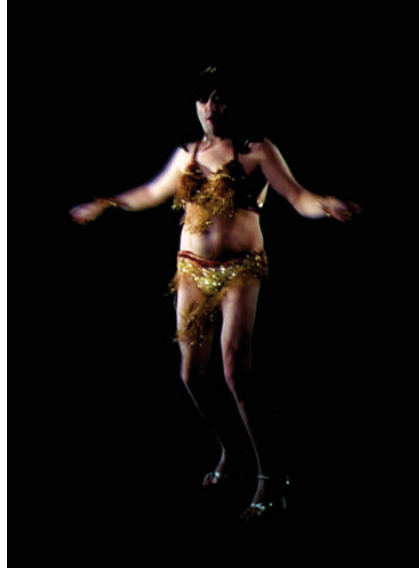

Görsel 7: Hunter Reynolds, *Aşk Elbisesi*, 1993

Hunter Reynolds, üzerinde kendi günlüklerindeki aşk hikâyelerinden derlediği yazıların bulunduğu 'Aşk Elbisesi'ni bizzat giyerek performans sergilemiştir (Lord ve Meyer, 2013: 177). Sanatçı, *Aşk Elbisesi* ile aynı kumaşla kaplanmış yuvarlak ve yüksek bir kaide üzerinde elleri bağlanmış ve başı tamamen kapatılmış vaziyette izleyiciyi karşılamaktadır. Erkek bedenindeki kıllı göğsüne ve kollarına rağmen, imgesel ve geleneksel anlamda dişil bir kimliğe bürünmüştür.

Arkeolojik heykellerin ve iki arkaik sütunun önünde dişil bir poz veren sanatçı, erkek bedenini biyolojik açıdan değiştirmeden, toplumun tarih boyunca formüle ettiği dişil göstergeleri kullanarak yarı dişi yarı eril olmuştur. Bebeklikten itibaren kız erkek ayrımını pembe ve mavi giysilerle formüle etmiş olan toplum, kurguladığı bu formülü yeniden gözden geçirmek zorunda kalmaktadır.

Sanatçı, bileklerinden ipe bağlanmış ve kafasının tamamen örtülmüş olmasıyla, hem toplumun dişi bedenden beklediği edilgen duruşu sergilemekte hem de kız kaçırma parodisini hatırlatarak, izleyiciyi huzursuz etmektedir. İzleyici dişileştirilmiş bu eril beden sunumuyla rahatsız edilmektedir. Hapsedilen bedenin dişil mi eril mi olduğu açık değildir. Bu üstü kapalılıkla cinsiyetin dişil ve eril olarak keskin ayrımına da karşı çıkmaktadır.

Görsel 8: Kutluğ Ataman, Türk Lokumu, 2007, İstanbul Modern Sanat Müzesi

Kutluğ Ataman'ın oryantal dansöz imgesiyle sergilediği “Türk Lokumu” adlı performans Moskova Bienali’nde ve İstanbul Modern Sanat Müzesi’nde gösterilmiştir. Sanatçının bu performansı hem Batının Doğuya bakışını yapıbozuma uğratmakta hem de dayatılan kimliğin reddedilmesine bir araç olmaktadır. Kutluğ Ataman, kimliğin asla görmediğimiz insanlar tarafından dikilen bir ceket gibi olduğunu ve bireyin dışında bir algı meselesi olduğunu belirtmiştir. Sanatçı, kimliğin farkında olunabileceğine ve değiştirilebileceğine işaret etmek istemektedir (Baykal, 2008).

Genellikle kadınla özdeşleştirilen oryantal dans, bunu rutin bir görev şeklinde sunan erkek bedene atfedilmiştir. Ataman'ın performansında kullandığı kostüm kadına ait göstergeler olarak bilinmekle birlikte, erkek bedeniyle ve bu dansı her gün yapıyormuşçasına gerçekleştirmesiyle, kadın ve erkek göstergeleri yapıbozuma uğramaktadır.

Kadın ve erkek imgeleri arasındaki geçişleri mümkün kılmaya yönelik bir performansa dönüşen oryantal dans, izleyiciyi gelenekleşmiş kimlik kalıplarını yeniden çözümlenmeye çağırılmaktadır.

Gey sanatında Sevgi ve Estetik

Doğduğunda eril olan bedenler, dünyanın her yerinde kutlanarak karşılanırken ve bu bedenlere çocukluk evresinde kahramanlaştırmaya yönelik bir güdüleme uygulanırken, bu bireyler arasında gey cinsel kimliğe sahip olanlardan bazıları durumlarını çevrelerinden gizlemekte, bazıları ise toplumun beklentilerine karşı tepkili davranışlar sergileyebilmektedir. Gey bireylerin cinsel kimliklerinin olduğu gibi kabul görmesi için, toplumun bakış açısını değiştirmede rol oynayacak alanlardan birisi sanat olabilir. Sanatın, felsefe ve psikanaliz gibi dilsel alanları görsel

olarak daha kolay anlatabilme gücünün yanısıra, estetik yapısı ile duygusal açıdan etkileme potansiyeli de bulunmaktadır.

Estetik, sanat felsefesinin önemli bir alanı olarak yüzyıllar boyunca farklı şekillerde tanımlanmıştır. Estetik deyince, akla ilk gelen karşılık 'güzel'dir. Hegel'e göre güzel, gerçek ile aynı şeydir (Tolstoy, 2007: 29). Bu tanımdan yola çıkarak, erkek ile kadın dışında kalan diğer cinsel kimliklerin de varlığı da gerçek olduğuna göre, aynı zamanda güzeldir diyebilir miyiz? Toplum içinde gey cinsel kimliğin gerçekliğini görebilen ancak bunun doğru olmadığını düşünen kesimin ikna edilmesinde, estetiği ve duyguları ön plana alan görsel kurgular önem taşır. Çoğul Estetik kitabında Jale Erzen, estetik ile doğru olduğuna inandığımız şeyi eşleştirmektedir (Erzen, 2012: 155). Erzen'in bu görüşüne dayanarak, toplumun geyleleri ötekileştirmeden kabul etmesi için bu konuyla ilgili estetik kaygılarla üretilen sanat eserlerinin daha ikna edici olabileceğini düşünebiliriz.

Bu konuyla ilgili sanatçıların estetik kaygılarla eser üretebilmesi için örnek göstergelere ihtiyacı olacaktır. Gey bireylerin örnek göstergeleri sunabilmesi, kendi bedenleri, arzuları ve toplumun algısı arasında uyum sağlayabilmesi ve dünyayla daha rahat bir iletişim kurmasıyla mümkün olabilir. Bu iletişimde en büyük rol beden dilidir. Kendi içinde uyumlu bir beden, toplumun bakış açısıyla uyumlu bir algı yaratabilecek estetik görünümler sergileyebilmektedir.

Gey bireylerin günlük sıradan hallerinin nadiren karşımıza çıkmakta olması, toplumsal algıda kabul görmeyi geciktirmektedir. Sanat, gey kimliklerin günlük sahnelerini görsel olarak aktarmada ve yaygınlaştırmada önemli bir araç haline gelmiştir.

Görsel 9: David Hockney, *Ev Hayatından Bir Sahne*, 1963, tuval üzerine yağlıboya

David Hockney'in eserlerinin bir bölümünün teması kendi eşcinselliğinin gündelik görüntüleri olmuştur. Resimlerini çocuksu bir tavırla gerçekleştiren Hockney, dolaysız bir ifadeyle eşcinsel yaşamın sıradanlığını ve normalliğini anlatmaktadır (Lucie-Smith, 2004: 257-258).

David Hockney'in 'Ev Hayatından Bir Sahne' isimli yağlıboya resminde iki eril beden aynı anda dişileşmiştir: Birisi edilgen duruşuyla kendisini yıkayan ellere teslim etmekte, diğeri ise kocasına hizmet eden bir kadın edasıyla şefkat gösterisinde bulunmaktadır. Mekândaki saksı çiçek ve motifli kumaş dişil nesnelere. Kendi hallerinde bir yaşam süren ikilinin dış dünyayla olan bağlantıları sadece kendilerini izlenecek imgeler olarak sunmaları olmayıp, aynı zamanda kadrajın dışına doğru yerleştirilmiş ahizeli telefondur.

Hockney'in yağlıboya tablosunda, renklerle ve motiflerle sağlanan estetik görünümün yanı sıra, gey çift arasındaki duygusal bağın öne çıkarılmasıyla izleyicinin algılarını zorlayacak düzeyde beklenmedik bir durum sahnelenmemiştir.

Robert Mapplethorpe, yasak sayılan gey ilişki konseptini estetik görünümle sunmayı başarmış olmakla birlikte, kamuoyunda çoğunlukla AIDS'ten dolayı ölümüyle ve ölümünden bir yıl sonra (1990) hakkında sado-mazoşist cinsel yaşamı fotoğraflarla belgelemesi gerekçesiyle dava açılmış olmasıyla duyulmuştur (Lucie-Smith, 2004: 329).

Mapplethorpe'un 'Dans Eden İki Adam' isimli fotoğraf çalışmasında, çıplak bedenler üzerinde kullanılan tek aksesuar, iktidar göstergesi olan kral tacıdır. Kaslı ve formda olan erkeklerin saç kesimleri de sıradan erkek tıraşındır. Fotoğrafın isminde kullanılan 'iki adam' deyişle de bedenler erilleştirilmektedir. Ancak birbirlerine dokunuşlarıyla ve duygusal duruşlarıyla kavranabilen aşk olgusu ile erkek ile özdeşleştirilen iktidar beklentisi boşa çıkarılmaktadır.

İki erkeğin birbirine sadakatle eşlik ettiği dans fotoğrafı, estetik görünümüyle ve yansıttığı duyguyla izleyicinin algı düzeyiyle barışık bir görünüme sahiptir.

Görsel 10: Robert Mapplethorpe, Dans Eden İki Adam, 1984, siyah beyaz fotoğraf

Geylerin toplumsal cinsiyet baskılarıyla mücadelesini konu alan sanatçılar arasında önemli bir yeri bulunan Gran Fury grubu, 1980'li yılların sonlarında AIDS konusunda bilinçlendirmek amacıyla Amerika'da kurulmuştur. Özellikle AIDS ve gey haklarıyla ilgili olan mesajlarını dönemin medya araçları olan afişler, billboard ve otobüs giydirme gibi grafik yöntemleriyle yayınlamışlardır (Heartney, 2008: 257-258).

Otobüs afişinde farklı cinsel birliktelikler bir arada ve aynı sıradanlıkta gösterilmiştir. Slogan formundaki "Öpüşmek öldürmez: Açgözlülük ve kayıtsızlık öldürür" mesajı ise toplumu ahlakla ilgili karşılaştırmalı bir sorgulamaya yönlendirmektedir. Gran Fury grubu, bu eseri kamusal alanda diğer sıradan reklam görüntüleri arasında sergileyerek sanatın hedef kitesini genişletmiş ve ara cinsel kimlikleri normalleştirmeye katkı sağlamıştır.

Görsel 11: Gran Fury, Öpüşmek Öldürmez: Açgözlülük ve Kayıtsızlık Öldürür, 1989. Otobüs Afişi.

Alex Donis, Amerikalı bir denizcinin Iraklı bir asker ile dans performansı ile imkânsız bir çiftleşme sergilemektedir. Sanatçı, benzer eşleştirmelerinin tamamında arka fonu beyaz olarak kullanarak, bir araya getirdiği çiftleri kendi tarihsel ve politik bağlarından uzaklaştırarak sonsuzluğa yerleştirmektedir. Böylece kin ve şiddetten arınan çift, bunun yerine eğlenceyi ve çifte mutluluğu sahnelemektedir (Lord ve Meyer, 2013: 203).

Geleceğin kahraman askerleri olmak üzere yetiştirilen erkeklerin askerlik günlerindeki birliktelikleri, üzerlerindeki giysilere ve silahlarına rağmen, aşkı betimleyebilmektedir. Amerikan askerinin, Irak askerinin elini tıpkı bir kadınla dans ediyormuş havasında nazikçe tutması ve Irak askerinin, erkeğinin yanında güvende ve mutluluktan uçuyor edası göze hitap eden hoş bir görüntü vermektedir.

Donis'in bu çalışması savaşa karşı aşkı savunmakta, aynı zamanda iki eril bedeninin ruhunu kanatlandırarak sonsuzluğa doğru uçurmaktadır. Beyaz arka planın yansıttığı saflık, izleyicinin bu garip aşk durumunu saf duygularla algılamasına yardımcı olmaktadır. İzlenen aşk, fiziksel olmaktan ziyade oldukça duygusal ve saftır. Savaşa rağmen ve savaşa direnen gerçek bir aşktır. İktidarı boşa çıkararak ve iktidara gerek duymayan bir aşktır. Üniformaları ve silahları görünmez kılan duygusallıkta bir aşktır. İzleyicinin bakışlarını görmeyen bir aşktır. İzleyici ister kabul etsin ister etmesin, devam edecek olan bir aşktır.

Görsel 12: Alex Donis, Abdullah ve Çavuş Adams, 2001, mürekkep ve guaş boya, 41x70 cm.

David Hockney'in, Robert Mapplethorpe'un, Gran Fury'nin ve Alex Donis'in eserlerinin bu çalışmada ele alınmak istenen ortak özellikleri, iki erkek arasındaki ilişkide sevgiyi öne çıkarmış olmalarıdır. Duygusal bağlılık anlamında gösterilen sevgi izleyici algısında kabul görmekte ve bu sevgi, uyum içinde hareket eden iki erkek bedeninde ifade bulduğunda göze estetik görünümünler sunabilmektedir. İki erkek arasındaki sevgi, izleyici için anlaşılabilir hale gelmekte, bu sevgi bir sanat eseri üzerinde estetik durabilmektedir.

Nitekim bu eserleri beğeneceğini varsaydığımız izleyicinin, iki erkek arasındaki sevgiyi normal yaşamı içinde ötekileştirmeden karşılaması mümkün olabilmesi için halen biraz daha zamana ihtiyaç olabilir. Sanat eserleri, izleyici için bir sergi ortamında gördüğü gelip geçici rüyalar ya da bir hayal dünyası olabilir. İzleyicinin bakış açısında, sanat ile gerçek yaşam arasında bir çizgi olabilir. Ya da uzaktan gördüğü gey çift arasındaki sevgiyi normal karşılayan bir insan, bunun kendi ailesinde olmasını aynı objektif bakış açısıyla karşılamaya henüz hazır olmayabilir. Sanat insanın objektif bakışıyla ile sübjektif algısı arasındaki arkadaşı gibidir. İnsan, dış dünyasında gördüğü ve izlediği şeyleri zamanla benimseyerek kendi dünyasına dâhil edebilir. Pierre Ancet'nin de ifade ettiği gibi, "başkasının bedenini kavrayış en önce gelir." (Ancet, 2010: 79-80). Dolayısıyla sanat, başka bedenleri göstererek kavrayışın başlangıcını sağlar.

Bireylerin cinsel kimliklerini toplumun heteroseksüel sisteminde baskı altında olmadan özgürce ifade edebilmeleri için diğer alanlarda olduğu gibi sanat alanında da çalışmaların yaygınlaştırılması gerekmektedir.

SONUÇ

Fotoğraf, video, performans, hazır nesne, resim ve grafik gibi farklı yöntemlerle iktidar kavramını sorgulayan bu çağdaş sanat eserleri, toplumsal cinsiyet kategorilerinin eril ve dişil ayrımıyla sabitleştirilmiş çerçevesini yapıbozuma uğratmaktadır. Gey kimlik, süreciyle, bedendeki dönüşümüyle, toplumun bakışına direnen ruhsal arzularıyla yapıbozuma uğramakta olan bu eril ve dişil çerçevesine dâhil edilmelidir.

Önerilen bu yeni çerçevede gey eril beden, kendisinden beklenen iktidar özelliğini gerçekleştirmemekte ancak kendi cinsel kimliğini belirleyişinin öznesi olmaktadır. Böylece özne ve iktidar kavramlarını yeniden tanımlamak gerekmektedir. Aksi durumda, bedeni ile ruhu arasındaki çelişkilerle mücadele etmek zorunda olan eril görünümdeki kişiler, aynı zamanda toplumun baskısına karşı direnmek ya da rol yapmak zorundadır. Bu direniş ve mücadelede destek alamaz ve zorlanırsa, ya dış dünyaya karşı abartılı tepkiler verebilir ya da kendi ruh dünyasında ikilemler yaşayabilir.

Toplumun gelenekselleşmiş ve kalıplaşmış düşüncelerden sıyrılarak psikolojik ve tıbbi açıdan da bilimselleştirilmiş ara cinsel kimlikleri kabul etmesi, bu kimliklere sahip bireylerin ve toplumun sağlığı açısından önemlidir. Sanat toplumun kalıplaşmış düşüncelerini değiştirmede aracı rol üstlenebilir. Sanat topluma yön gösterici rolünü üstlendiğinde, zihinlerde yeni ufuklar açacak ve geleceği şekillendirecektir. Sanat bunu görüntüler eşliğinde yaparak öncelikle gözü alıştırmakta ve beyine giden sinyalleri oluşturmaktadır. Toplum baskısından çekindiği için gizlenen ara kimlikler, sanat aracılığıyla kendilerine ifade alanı bulmaktadır.

Eril bir bedene sahip gey kimlik, cinsel uzvu nedeniyle kendisine yüklenen iktidarlık olgusunu taşımak zorunda kaldığında ve bunun üstesinden gelemediğinde toplumun beklentisine uymayan görüntüler sergileyebilir. Kendi iç dünyası ile çevresindeki baskılar arasında çelişkiye düşebilir ve kendisine bir kimlik oluşturmaya çalışırken, abartılı tepkiler verebilir. Diane Arbus'un Bigudili Genç Adam fotoğrafı, Gülsün Karamustafa'nın Çifte Hakikat isimli enstalasyonu, Yasumasa Morimura'nın Venüs pozuna büründürdüğü Futago tablosu, Hunter Reynolds'un Aşk Elbisesi isimli performansı ile Kutluğ Ataman'ın Türk Lokumu isimli video art performansı, çeşitli şekillerde erkek beden üzerindeki dişil göstergeleri tuhaf hallerde sunarak, izleyiciyi bu tuhaflığın yaratıcısı ve gey bedenlerin baskılayıcısı olarak sorgulamaktadır. İzlenen görüntüler, kendi içindeki çelişkileriyle müdahaleye ihtiyaç duyar gibi olmakla birlikte, müdahalenin de hangi yönde yani dişil mi eril mi olacağını çıkmazıyla karşı karşıya bırakmaktadır. İzleyici rahatsız edici görünümdeki bu ara kimlikleri düzenleyememekte, kendi haline bırakmak durumunda kalmaktadır.

Birey, cinsel kimliğini seçmede özgür bırakılmalıdır. Olmak istemediği bir bedene sahip olarak doğan birey, bununla baş etmekte yeterince zorlanmaktadır. Kendi içerisinde ruhsal bir hesaplaşma yaşamaktadır. Acı verici bir dönüşümle olmak istediği bedene dönüşmeye çalışan birey için kimliğinin oluşumu bir süreçtir. Teiji Furuhashi izleyiciyi bireyi serbest bırakmaya davet ederken, Ahmet Elhan bireyin dönüşümünün ne kadar güç olduğunu göstermektedir.

Nihayet cinsel kimlik tercihiinde özgür bırakılan ya da toplumla mücadelesinde güçlü olabilen bireyler, kendilerini doğal olarak ifade edebilmekte ve sıradan, estetik görünümlere sahip olabilmektedirler. David Hockney'in Ev Hayatından Bir Sahne isimli resmi, Robert Mapplethorpe'un Dans Eden İki Adam isimli fotoğrafı, Gran Fury grubunun Öpüşmek Öldürmez sloganıyla otobüs afişi ve Alex Donis'in Abdullah ve Çavuş Adams isimli resmi izleyiciyi bu olağan aşk sahnelerinin dışında bırakmaktadır. Aşkın iki kişi arasında yaşanan özel bir duygu olduğunu ve bunun iki eril bedende de mümkün olabileceğini tüm doğallığıyla gösteren bu görüntüler karşısında izleyiciye kabul etmekten başka bir şans bırakılmamaktadır.

Sanat eserinde gey kimlik, izleyicinin toplumsal cinsiyet beklentisini boşa çıkarmaktadır. İzleyicinin zihnindeki bu yapıbozum, onun toplumsal yaşamına da yansımalarıdır. İzleyici bu eserlerde gey kimliğin doğallığını ve heteroseksüel toplumsal cinsiyet sisteminin bir kurgu olduğunu kavrayabilmelidir. Bu kavrayış için daha uzun bir zaman ve çaba gerekmektedir. Toplumun kalıplaşmış yargılarının değişmesi için üretilen sanat eserleri çoğaltılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ANCET Pierre (Kasım 2010). *Ucube Bedenlerin Fenomenolojisi*. (Çev. Ersel Topraktepe). Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- ANTMEN Ahu (Ocak 2014). *Kimlikli Bedenler: Sanat, Kimlik, Cinsiyet*. Sel Yayıncılık: İstanbul.
- BAYKAL Emre (Nisan 2008). *Kutluğ Ataman Sen Zaten Kendini Anlat!* (Çev. Nazım Dikbaş & Emre Baykal). Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- BUTLER Judith (Şubat 2007). *Taklit ve 'Toplumsal Cinsiyet'e Karşı Durma*. (Çev. Osman Akınhay). Agora Kitaplığı: İstanbul.
- BUTLER Judith (Bahar:2009). "Toplumsal Cinsiyet Düzenlemeleri". (Çev. Begüm Kovulmaz). *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Sayı: 58. Sayfa:73-92
- BUTLER Judith (Aralık 2012). *Cinsiyet Belası. Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (Çev. Başak Ertür). 3.Bs. Metis Yayıncılık: İstanbul.
- CHANTER Tina (Bahar:2009). "Psikanalitik ve Post-Yapısalcı Feminizm ve Deleuze". (Çev. Zeynep Direk). *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Sayı:58. Sayfa: 93-130
- CORBİN A. Vd. (Eylül: 2013). *Bedenin Tarihi 3 Bakıştaki Değişim: 20. Yüzyıl*. (Çev. Saadet Özen). Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- ERZEN Jale Nejdet (Aralık 2012). *Çoğul Estetik*. (2.Bs.) Metis Yayınları: İstanbul.
- ESAYAN Natali (Mayıs 2002). "Angela Carter ve Aykırı Dünya: Postmodern ve Feminist Unsurların Stratejik İttifakıyla İktidar Dinamiklerinin Yapıbozumu". *Toplumbilim*, Sayı: 15. Sayfa: 81-86.
- FOUCAULT Michel (Bahar:2011). "Herculine Barbin'e Giriş". (Çev. Tolga Yalur & Berfu Şeker). *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66. Sayfa: 132-139
- CANDANSAYAR Selçuk (Bahar:2011). "Tibbin (eş)cinselliğe Bakışı İçin Bir Arkeoloji Denemesi." *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66. Sayfa:149-166
- FREUD Sigmund (2009). *Cinsellik Üzerine*. (Çev. Seher Kutlu). Alter Yayıncılık: Ankara.
- GÖREGENLİ Melek (Bahar:2011). "Heteroseksizm, Homofobi ve Nefret Suçları: Sosyal Psikolojik Yaklaşım." *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66. Sayfa: 353-365
- GROSENICK Uta vd. (Ed.) (1999). *Art at the turn of the Millenium*. Tachen: Köln.
- HOLMES Morgan (Bahar:2011). "İnterseks: Tehlikeli Bir Farklılık". (Çev. İmge Oranlı). *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66. Sayfa: 99-123
- IŞIK Emre İ. (Kasım 1998). *Beden ve Toplum Kuramı. Bağlam Yayıncılık: İstanbul*.
- JAGOSE Annamarie (1996). *Queer Theory, An Introduction*. New York University Press.
- LORD Catherine, MEYER Richard (2013). *Art & Queer Culture*. Phaidon: London
- LUCIE-SMITH Edward (2004). *20.Yüzyılda Görsel Sanatlar* (Çev.Ebru Kılıç vd.) Akbank kültür ve Sanat Dizisi: İstanbul.
- HEARTNEY Eleanor (2008). *Sanat ve Bugün* (Çev.Osman Akınhay) Agora Kitaplığı: İstanbul.
- RUSH Michael (2005). *New Media in Art*. Thames&Hudson world of art: London
- SARUP Madan (1998). *Identity, Culture and the Postmodern World*. EBSCO Publishing. University of Georgia Press.
- ŞEKER Berfu (Bahar:2011). "İnterseksüellik ve Cinsiyetin İnşası". *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66. Sayfa: 124-131.
- TOLSTOY Lev Nikolayeviç (Eylül 2007). *Sanat Nedir?* (Çev. Mazlum Beyhan). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.
- WRIGHT Elizabeth (Nisan 2002). *Lacan ve Postfeminizm*. (Çev. Ebru Kılıç). Everest Yayınları: İstanbul.
- YILDIZ Esra (Bahar:2011). "Queer ve Sessizliğin Reddi." *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram Sayısı: 65-66. Sayfa: 395-410.

